

تاثیر نقش تعدیلی نظارت حسابرسان بر رابطه بین تنوع جنسیتی هیئت مدیره و دستکاری سود شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران

بهنام میکائیلی اردی

کارشناسی ارشد حسابداری، واحد اردبیل، دانشگاه آزاد اسلامی، اردبیل، ایران. (نویسنده مسئول).
behnam.mikaeili76@gmail.com

دکتر وحدت آقاجانی

استادیار گروه حسابداری، واحد اردبیل، دانشگاه آزاد اسلامی، اردبیل، ایران.
v.aghajani@gmail.com

چکیده

هدف از این تحقیق بررسی تاثیر نقش تعدیلی نظارت حسابرسان بر رابطه بین تنوع جنسیتی هیئت مدیره و دستکاری سود شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می باشد. تحقیق حاضر از لحاظ هدف جزوه تحقیقات کاربردی است. از لحاظ ماهیت جزء تحقیقات مروری است. از بعد ماهیت داده‌های تحقیق جزوه تحقیقات کمی است. به جهت بعد شناخت جزوه تحقیقات به روش نیمه تجربی بوده است. چرا که هنگامی که انتخاب شرکت به صورت تصادفی ممکن نباشد و یا نتوان متغیرهای مستقل را کاملاً دستکاری و یا در آن مداخله کرد، از این روش استفاده می‌شود. از نظر روش توصیفی و از نوع تحقیق همبستگی بوده که از رگرسیون چند متغیره استفاده گردیده شده است. جامعه آماری تحقیق حاضر شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می باشد که پس از حذف محدودیت‌ها ۱۰۵ شرکت به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند. بازه زمانی مورد بررسی بین سال‌های ۱۳۹۱ الی ۱۳۹۹ می‌باشد. بنابراین ما به دنبال تاثیر نقش تعدیلی نظارت حسابرسان بر رابطه بین تنوع جنسیتی هیئت مدیره و دستکاری سود شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران هستیم. نتایج حاصل از آزمون فرضیه فرعی اول بیانگر این است بین تنوع جنسیتی هیئت‌مدیره و دستکاری سود مبتنی بر فعالیت‌های واقعی رابطه معناداری وجود ندارد. همچنین براساس آزمون فرضیه فرعی دوم حاکی از این است که بین تنوع جنسیتی هیئت‌مدیره و دستکاری سود مبتنی بر اقلام تعهدی اختیاری رابطه معناداری وجود دارد. همچنین فرضیه فرعی سوم و چهارم به ترتیب نظارت حسابرسان رابطه بین تنوع جنسیتی هیئت‌مدیره و دستکاری سود مبتنی بر فعالیت‌های واقعی را تعدیل نمی‌نماید و نظارت حسابرسان رابطه بین تنوع جنسیتی هیئت‌مدیره و دستکاری سود مبتنی بر اقلام تعهدی اختیاری را تعدیل نمی‌نماید.

واژگان کلیدی: نظارت حسابرسان، تنوع جنسیتی هیئت مدیره، دستکاری سود.

مقدمه

مدیریت درآمدهای واقعی یا همان مدیریت سود، بهره‌گیری از انعطاف‌پذیری روش‌های استاندارد و اصول پذیرفته شده حسابداری می‌باشد. البته تفسیرهای گوناگونی که می‌توان از روش‌های اجرایی یک استاندارد حسابداری برداشت کرد، از دیگر دلایل وجود مدیریت سود می‌باشد. این انعطاف‌پذیری دلیل اصلی تنوع موجود در روش‌های حسابداری است. در زمانی که تفسیر یک استاندارد بسیار انعطاف‌پذیر است، یکپارچگی داده‌ها ارائه شده در صورت‌های مالی کمتر می‌رود. اصول تطابق و محافظه‌کاری نیز می‌تواند باعث مدیریت سود شود (داوری نژاد، ۱۳۸۹).

امروزه مدیریت سود یکی از موضوعات بحث برانگیز و جذاب در پژوهش‌های حسابداری به شمار می‌رود. به دلیل این که سرمایه‌گذاران به عنوان یکی از فاکتورهای مهم تصمیم‌گیری به رقم سود توجه خاصی دارند، این پژوهش‌ها از جنبه رفتاری، اهمیت خاص خود را دارد. پژوهش‌ها نشان داده است که نوسان کم و پایدار سود، حکایت از کیفیت آن دارد. به این ترتیب، سرمایه‌گذاران با اطمینان خاطر بیشتر در سهام شرکت‌هایی سرمایه‌گذاری می‌کنند که روند سود آن‌ها باثبات‌تر است. هنگامی که شرکت‌ها در وضعیت نامطلوب اقتصادی تحت فشار فزاینده قرار می‌گیرند، مدیران آن‌ها از واحد حسابداری درخواست می‌نمایند که سطر آخر صورت‌های مالی (یعنی سود) را بهبود بخشند و بدین وسیله محتوای اطلاعاتی آن را تغییر دهند. حسابداری با وجود تمامی انعطاف‌پذیری‌اش، به نظر نمی‌رسد قادر به فراهم آوردن داده‌های مفید برای مدیریت در این قبیل شرایط باشد (هوپ و هوپ^۱، ۲۰۰۹).

پیرو مطالب مطروحه، دستکاری سود را از نگاه تنوع جنسیتی هیئت مدیره مورد بررسی قرار می‌دهیم. هر معامله‌ای که در خصوص تأمین منابع مالی، افزایش سرمایه، واگذاری سهام به صورت رسمی براساس تصمیمات هیئت‌مدیره انجام می‌گیرند. اما سؤال اصلی این است که آیا ترکیب هیئت‌مدیره و تنوع جنسیتی در هیئت‌مدیره می‌تواند ساختار و نوع نگرش هیئت‌مدیره را تغییر دهد. این مطلب عنوان می‌کند که حضور زنان در جامعه و در روابط اجتماعی اکثراً با موفقیت روبه‌رو بوده است و از این رو حتی در کشورهای پیشرفته قانونی با عنوان اینکه حداقل حضور یک زن در ساختار هیئت‌مدیره ضروری بوده و به تصویب رسیده است حکایت دارد (مشدئی و همکاران، ۱۳۹۶).

نوآوری در اقتصاد که بر پایه تنوع جنسیتی اتفاق افتاده است نشانگر این است که افزایش رفاه و آسایش سهامداران و سایر اقشار جامعه هم بر این رویه‌ها و سیاست‌های مالی نیز دخالت دارد. این تئوری که طبق نظریه راهبری شرکتی اشاره شده است بر این اظهارنظر استوار است که زنان و مردان در معرض توسعه‌های اخلاقی متفاوت، تمایل به متنوع‌سازی هدف‌های پیشبردی نیز می‌باشد که منجر به صعود یا نزول عملکرد یک شرکت می‌شود. هر کدام از بخش‌های مختلف یک شرکت می‌تواند تأثیراتی را از طریق تنوع در جذب اعضای هیئت‌مدیره داشته باشد بر این اینکه این واحدهای اقتصادی باید براساس شرایط و ضوابط فرهنگی، سیاسی و اجتماعی تغییراتی را لحاظ کند منوط بر نگرش اعضای هیئت مدیره دارد (کازمی علوم و همکاران، ۱۳۹۸).

امروزه اهداف حسابرسی دارای مزیت‌های بسیار بالایی هم برای جامعه و هم برای فعالان اقتصادی و واحدهای تجاری می‌باشد. زیرا اقدامات فرایند حسابرسی بر این پایه است که با توجه به تحلیل و نقد و بررسی وضعیت شرکت آنان را از نوع بحران‌های پیش رو و مشکلاتی که می‌تواند آنان را در بر گیرد مطلع می‌سازد و با راه حل‌های منصفانه و پیشنهاداتی در خصوص رفع این مشکلات اقدام می‌کنند. زمانی که حسابرسان به کیفیت نوع کالا یا خدماتی که ارائه می‌دادند تحولاتی را ایجاد کردند از آن پس اطلاعات مالی حسابرسی شده به عنوان معتبرترین اطلاعاتی است که از یک فرد با صلاحیت و کارآمد نیز ایجاد شده است. بدین صورت نظارت حسابرسان به عنوان مکانیزم کاهش ناهنجاری‌های مالی و اهرمی کنترل‌کننده بین منافع سهامداران و مدیران نیز عمل می‌نماید. در واقع نظارت حسابرسان همواره براساس اصول پذیرفته شده و طبق راهکارهای بهینه می‌باشد (احمدی و همکاران، ۱۳۹۸).

با توجه به هدف تحقیق حاضر که تاثیر نقش تعدیلی نظارت حسابرسان بر رابطه بین تنوع جنسیتی هیئت مدیره و دستکاری سود شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌باشد در ادامه به بیان مبانی نظری و پیشینه تحقیقات پرداخته خواهد شد.

¹ Hope & Hope

ادبیات و پیشینه پژوهش

سود گزارش شده از جمله اطلاعات مالی بسیار مهم و با اهمیتی است که در هنگام تصمیم‌گیری توسط افراد مرتبط با واحد اقتصادی در نظر گرفته می‌شود. تحلیل گران مالی عموماً سود گزارش شده شرکت‌ها را به عنوان یک عامل برجسته در بررسی‌ها و قضاوت‌های خود مدنظر قرار می‌دهند. همچنین سرمایه‌گذاران به دنبال سرمایه‌گذاری ثروت و منابع خود در پربازده‌ترین فرصت‌های سرمایه‌گذاری هستند. به همین منظور برای تصمیمات سرمایه‌گذاری خود بر اطلاعات مختلفی (که از مهم‌ترین آن‌ها اطلاعات مالی مندرج در صورت‌های مالی واحدهای اقتصادی خصوصاً سود گزارش شده است) اتکا می‌کنند از این رو رقم سود برای استفاده‌کنندگان از صورت‌های مالی بسیار مهم و ارزشمند است. یکی از عواملی که مدیران را به مدیریت سود تشویق می‌نماید، انگیزه‌های بازار سرمایه است. سودهای پرنوسان در طی سال‌های مختلف برای یک شرکت موجب بی‌اعتمادی سرمایه‌گذاران شده و ریسک شرکت را افزایش می‌دهد؛ بنابراین مدیران تلاش می‌نمایند جریانی هموار از سود را گزارش نمایند و به قولی با اختیارات خود سود را مدیریت و کنترل کنند (تقی نژاد و تقی نژاد، ۱۳۹۸).

نوآوری‌ها و گرایش‌های حضور زنان به عنوان عاملان نظارت‌کننده بر عملکرد شرکت‌ها باعث شده است که شیوه‌ی مدیریتی و اتخاذ خطمشی‌های انجام گرفته از سوی مدیران رده بالا و اعضای هیئت‌مدیره تغییرات شگرفی را بر خود داشته باشد. مطالعات انجام گرفته شده چنین بیان نشان می‌دهد که در اقتصاد کشورهای پیشرفته مانند اسپانیا، نروژ و سوئد تغییراتی که در قانون تجارت آنان اتفاق افتاده است ۲۵ الی ۴۰ درصد اعضای هیئت‌مدیره حضور زنان را نمایانگر می‌کند و اگر شرکتی تنوع جنسیتی در اعضای هیئت‌مدیره خود را لحاظ نکرده باشد با جریمه روبه‌رو خواهد شد زیرا عقاید تدوین‌کنندگان سیاست‌های مالی و پولی آنان بر این پایه است که هر شرکتی باید رویه‌ها و اهداف خود را تغییر دهد تا بتواند برتری و رقابتی بودن خود را در بازارها حفظ کند و این حضور زنان در واحدهای اقتصادی می‌تواند این سیاست را پیش برد (کازمی علوم و همکاران، ۱۳۹۸).

حسابرسان در عصر حاضر براساس روش‌ها و آزمون‌هایی که طی چندسال تحقق و پژوهش به دست آمده است می‌توانند آن اطمینان خاطر را به هر یک از اشخاص که انتظاراتی از آنان دارند برآورد کند. صورت‌های مالی، اطلاعات و اقلام ترازنامه‌ای و سیستم‌های حسابداری موجود در واحدهای تجاری به صورت زنجیره‌ای نیز پردازش می‌شوند و این اطلاعات بنا به دستور مدیران مالی و مدیران رده بالا نیز صادر می‌شوند اما سهم و سوق اطمینان این اطلاعات باید به دست حسابرسان نیز انجام گیرد و اعتباربخشی نیز صادر گردد تا صاحبان سهام نسبت به عملکرد مدیران خود نیز اطمینان داشته باشند. نظارت مستمر حسابرسان باعث ایجاد ارزش آفرینی و جلب رضایت نهادهای ذینف واحدهای تجاری خواهد شد. البته ناگفته نماند که حسابرسان در جهت رفع تضاد منافع بین سهامداران نیز عمل می‌نمایند (احمدی و همکاران، ۱۳۹۸).

پیشینه تحقیقات داخلی

تیموری و صائی پور (۱۳۹۹) در تحقیقی با عنوان بررسی رابطه حجم بدهی و درماندگی مالی بر دستکاری سود با توجه به نقش راهبری شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداختند. جامعه آماری تحقیق حاضر شرکت‌های منتخب پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران در طی یک دوره ۵ ساله بین سال‌های ۱۳۹۷-۱۳۹۲ می‌باشد و با توجه به محدودیت‌های اعمال شده در جامعه آماری، اطلاعات مربوط به ۱۰۷ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران جمع‌آوری و انتخاب گردید. جهت مستندسازی نتایج تجزیه و تحلیل آماری و ارائه راه‌حل‌های نهایی، از شیوه‌های آماری با استفاده از نرم‌افزار اکسل و ایویوز اقدام به تجزیه و تحلیل سؤالات و فرضیات شده است. نتایج نشان داد بحران مالی بر

دستکاری سود تأثیر معکوس و معنی داری دارد اما حجم بدهی بر دستکاری سود تأثیر معنی داری نداشت. در خصوص نقش راهبری شرکتی شامل مالکیت نهادی، مدیریتی و استقلال هیأت مدیره، نتایج نشان داد مالکیت نهادی و مالکیت مدیریتی تأثیری در رابطه بین حجم بدهی و دستکاری سود نداشتند، مالکیت مدیریتی تأثیر معناداری در رابطه بین درماندگی مالی و دستکاری سود داشت و از طرفی استقلال هیأت مدیره تأثیر معناداری در رابطه بین درماندگی مالی و حجم بدهی با دستکاری سود داشت.

مسکنی و مزدگانلو (۱۳۹۹) در تحقیقی با عنوان بررسی ارتباط بین خطای پیش بینی سود و مدیریت سود و واکنش سرمایه گذاران در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران مورد مطالعه قرار دادند. ا اعمال محدودیت های مطرح شده، ۱۳۸ شرکت پذیرفته شده در دوره زمانی ۶ ساله بین سالهای ۱۳۸۹ الی ۱۳۹۵ در بورس اوراق بهادار تهران به عنوان نمونه این پژوهش انتخاب شده است. نتیجه حاصل از آزمون فرضیه اول نشان می دهد که در سطح اطمینان ۹۰٪ رابطه مستقیم معنی داری بین خطای پیش بینی سود و مدیریت سود وجود دارد. که موجب واکنش سرمایه گذاران به صورت مثبت یا منفی در بازار خواهد شد. تأیید این فرضیه به معنای آن است که با دستکاری سود از طریق اقلام تعهدی، اختلاف معنی داری بین سود هر سهم واقعی با سود هر سهم پیش بینی شده به وجود می آید. نتایج آزمون فرضیه دوم بیانگر رابطه معنادار مثبت میان خطای پیش بینی سود و بازده غیرعادی سهام جدید ورود به بورس است که در نهایت بیانگر محتوای اطلاعاتی متغیر سود دارد. به عبارت دیگر اعلام سود پیش بینی شده باعث انحراف در میانگین نرخ بازده غیرعادی سهام میشود.

معنوی (۱۳۹۹) در تحقیقی با عنوان بررسی نقش تعدیلی نظارت حسابرس بر رابطه ی بین کیفیت سود و اظهار نظر حسابرس مورد مطالعه قرار داد. در این تحقیق از اطلاعات مالی ۱۰۷ شرکت برای بازه زمانی بین ۱۳۹۳ الی ۱۳۹۷ استفاده شده است. نتایج بیانگر این است که نظارت خارجی تأثیری بسزا بر کیفیت صورتهای مالی ایفا می کند. به کنترل غیرمستقیم سرمایه گذاران نهادی و سایر ذینفعان در منافع شرکت در راستای دستیابی به اهداف بلندمدت شرکت، نظارت خارجی اطلاق می شود. سهامداران نهادی به علت دسترسی به منابع مختلف اطلاعاتی نقشی مهم در کنترل داخلی و ارائه صحیح صورتهای مالی دارند. موضوع مهم دیگر بررسی نقش نظارت خارجی بر رابطه ی بین کیفیت سود و اظهار نظر حسابرس به عنوان متغیر تعدیل کننده است.

طاهری نیا و همکاران (۱۳۹۹) در تحقیقی با عنوان رابطه تنوع جنسیتی هیات مدیره و هزینه بدهی در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداختند. جامعه آماری این تحقیق تعداد شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در پایان سال ۱۳۹۷ می باشد که برابر ۷۵۴ شرکت بوده است که حدود ۲۵۰ شرکت فرا بورسی بوده و تنها ۵۰۴ شرکت به عنوان جامعه آماری و نمونه آماری از میان این شرکت ها و به روش حذف سیستماتیک ۱۱۴ شرکت تحقیق در نظر گرفته می شود. در این تحقیق برای جمع آوری داده های مورد نیاز فرضیه ها و هم چنین مبانی نظری پژوهش، از روش کتابخانه ای استفاده شده است. هم چنین ابزار تحقیق، صورتهای مالی، یادداشت های همراه و گزارش های مالی شرکت های مورد مطالعه بوده است و برای دستیابی به نتایج پژوهش از آمار استنباطی سپس به منظور تعمیم نتایج حاصل از نمونه به کل جامعه، یک سری آزمون های آماری انجام می شود و جهت تجزیه و تحلیل داده ها از نرم افزار EViews نسخه ۹ استفاده شده است. نتایج این تحقیق نشان داد که حضور زنان در هیئت مدیره باعث کاهش هزینه بدهی می شود و حضور مردان باعث افزایش هزینه بدهی می شود.

احمدی و همکاران (۱۳۹۸) در تحقیقی با عنوان بررسی رابطه ی بین نظارت حسابرس و سیاست های پرداخت سود سهام در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران مورد مطالعه قرار دادند. عوامل موثر در این پژوهش حق الزحمه ی

حسابرسی است که به عنوان معیار اندازه‌گیری نظارت حسابرسی در نظر گرفته شده است. در همین راستا، دو فرضیه تدوین و اطلاعات ۷۰ شرکت بورسی طی دوره‌ی زمانی ۱۳۹۰-۱۳۸۵ بر پایه‌ی داده‌های ترکیبی تجزیه و تحلیل شده است. نتایج حاصل از تحقیق نشان داد که بین نظارت حسابرس و سیاست پرداخت سود سهام و همچنین میان نظارت حسابرس و میزان سود سهام پرداختی رابطه‌ی منفی و معناداری وجود دارد.

یحیی زاده و همکاران (۱۳۹۸) در تحقیقی با عنوان بررسی تأثیر ساختار مالکیت و ساختار بدهی بر ارقام تعهدی اختیاری شرکت‌ها پرداختند. در این مطالعه با استفاده از اطلاعات مالی نمونه‌ای متشکل از شرکت‌هایی که در صنایع مختلف مشغول فعالیت هستند، بالغ بر ۹۵ شرکت در دوره مطالعه، سال‌های ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۶ مورد بررسی قرار گرفتند. به منظور محاسبه متغیرها و تحلیل رگرسیون از نرم‌افزارهای eviews و Excel استفاده شده است. نتایج تحقیق با بکارگیری آزمون داده‌های ترکیبی بیانگر آن است که بین مالکیت نهادی و ارقام تعهدی اختیاری رابطه منفی وجود دارد. به عبارت دیگر، با افزایش درصد مالکیت نهادی، انعطاف‌پذیری شرکت برای مدیریت ارقام تعهدی کاهش می‌یابد. علاوه بر این نتایج حاکی از آن است که بین مالکیت مدیریتی و ارقام تعهدی اختیاری رابطه مثبت وجود دارد. همچنین با در نظر گرفتن نقش بدهی، نتایج نشان داد که بستنکاران با اعمال نفوذ خود به طور اساسی ارقام تعهدی اختیاری را کاهش می‌دهند.

پیشینه تحقیقات خارجی

آمل و عبدالله^۱ (۲۰۲۰) در تحقیقی با عنوان تأثیر نقش تعدیلی نظارت حسابرس بر رابطه بین تنوع جنسیتی هیئت مدیره و دستکاری سود در کشور تونس مورد مطالعه قرار دادند. در این تحقیق آنان از اطلاعات ترازنامه ای ۴۲۹ شرکت برای بازه زمانی بین ۱۹۹۸ الی ۲۰۱۷ نیز استفاده کرده اند. برای آزمون فرضیات تحقیق از روش رگرسیون مدل خطی نیز استفاده کرده اند. نتایج بیانگر این است که بین تنوع جنسیتی هیئت مدیره و دستکاری سود رابطه مثبت و معناداری نیز وجود دارد. و همچنین وجود نظارت حسابرس باعث تضعیف این رابطه شده است.

لاروکا و همکاران^۲ (۲۰۱۹) در تحقیقی با عنوان بررسی تأثیر تنوع جنسیتی در هیئت‌مدیره بر سطح نگهداشت وجه نقد با تأکید بر عدم اطمینان محیطی با مقایسه داده‌های ۱۸ کشور نیز به مطالعه پرداختند. در این مطالعه براساس اطلاعات ۱۲۴۶۶ مشاهده- شرکت برای بازه زمانی بین ۲۰۰۴ الی ۲۰۰۰ و همچنین استخراج از اطلاعات مالی ۱۸ کشور مانند استرالیا، فرانسه، نروژ و غیره انجام گرفته شده است. برای تحلیل و انجام آزمون‌های مختلف از روش حداقل مربعات استفاده شده است. نتایج بیانگر این است که حضور زنان رابطه مثبتی با سطح نگهداشت وجه نقد شرکت دارد زیرا زنان محافظه‌کارانه‌تر از مردان هستند و همچنین عدم اطمینان محیطی رابطه مستقیم و بااهمیتی با سطح نگهداشت وجه نقد دارد.

لی^۳ (۲۰۱۸) در تحقیقی با عنوان آیا بین مدیریت مبتنی بر تعهدی و مدیریت سود واقعی با تأکید بر واکنش بازار ارتباطی وجود دارد؟ وی در این تحقیق از اطلاعات مالی ۶۰۹۷ سال- شرکت به عنوان مشاهده در بازه زمانی بین ۲۰۰۵ الی ۲۰۱۳ استفاده کرده است. جهت آزمون فرضیات تحقیق از روش رگرسیون چند متغیره استفاده شده است. نتایج بیانگر این است که جبران سهام شرکت با مدیریت سود تعهدی و مدیریت سود واقعی همراه است. علاوه بر این، پاداش اثر مشترک مدیریت سود تعهدی و واقعی از نظر بازده سهام و قوی‌تر از یک استراتژی مستقل است. به طور کلی، نتایج ما نشان می‌دهد که رابطه بین مدیریت سود تعهدی و واقعی برای شرکت‌ها بیشتر از یک تجارت است.

¹ Amel Kouaiba, and Abdullah Almulhima

² Maurizio La Rocca, Tiziana La Rocca, Raffaele Staglianò, Pino Vecellio & Fabiola Montalto

³ Li

پارک^۱ (۲۰۱۶) در تحقیقی با عنوان تأثیر بدهی کوتاه مدت بر مدیریت سود مبتنی بر ارقام تعهدی و مدیریت سود واقعی در ایالات متحده امریکا پرداخت. بازه زمانی این تحقیق برای سال‌های ۲۰۰۴ تا ۲۰۱۱ بوده و نمونه آماری مشتمل بر ۱۱۴۶ سال شرکت و از داده های پانلی و رگرسیون چند متغیر استفاده کردند. در این تحقیق مدیریت سود واقعی از سه مؤلفه، مدیریت سود از طریق دست کاری فروش (جریان نقدی غیرعادی)، مدیریت سود از طرق دست کاری هزینه های اختیاری و مدیریت سود از طریق دست کاری تولید به عنوان معیارهای مدیریت سود مبتنی بر فعالیت های واقعی استفاده شده است. نتایج به دست آمده از این تحقیق نشان داد که بدهی جاری تأثیر معناداری بر و مدیریت سود واقعی دارد ولی بدهی جاری بر مدیریت سود ارقام تعهدی اختیاری تأثیر معناداری ندارد.

گارسیا و همکاران^۲ (۲۰۱۳) در تحقیقی با عنوان تأثیر محافظه کاری بر مدیریت سود مبتنی بر ارقام تعهدی و مدیریت واقعی سود پرداختند، آنان در این مطالعه ای با استفاده از داده های پانلی مشتمل بر ۱۱۲۳ شرکت آمریکایی در بازه زمانی بین ۲۰۰۱ تا ۲۰۰۹ بوده است. روش آزمون فرضیه های تحقیق مدل رگرسیون چند گانه بوده و آزمون فرضیه ها از داده های پانلی استفاده شده است. آنان نشان دادند که محافظه کاری بیشتر باعث کاهش مدیریت سود مبتنی بر ارقام تعهدی و افزایش مدیریت واقعی سود می شود.

فرضیه های تحقیق

فرضیه های تحقیق حاضر به شرح زیر مطرح می گردد:

فرضیه اصلی اول: بین تنوع جنسیتی هیئت مدیره و دستکاری سود رابطه معناداری وجود دارد.

فرضیه فرعی ۱-۱: بین تنوع جنسیتی هیئت مدیره و دستکاری سود مبتنی بر فعالیت های واقعی رابطه معناداری وجود دارد.
فرضیه فرعی ۱-۲: بین تنوع جنسیتی هیئت مدیره و دستکاری سود مبتنی بر ارقام تعهدی اختیاری رابطه معناداری وجود دارد.

فرضیه اصلی دوم: نظارت حسابرس رابطه بین تنوع جنسیتی هیئت مدیره و دستکاری سود را تعدیل می نماید.

فرضیه فرعی ۲-۱: حق الزحمه ای حسابرسی رابطه بین تنوع جنسیتی هیئت مدیره و دستکاری سود مبتنی بر فعالیت های واقعی را تعدیل می نماید.

فرضیه فرعی ۲-۲: حق الزحمه ای حسابرسی رابطه بین تنوع جنسیتی هیئت مدیره و دستکاری سود مبتنی بر ارقام تعهدی اختیاری را تعدیل می نماید.

روش تحقیق

تحقیق حاضر از لحاظ هدف جزوه تحقیقات کاربردی است. از لحاظ ماهیت جزوه تحقیقات مروری است. از بعد ماهیت داده های تحقیق جزوه تحقیقات کمی است. به جهت بعد شناخت جزوه تحقیقات به روش نیمه تجربی بوده است. چرا که هنگامی که انتخاب شرکت به صورت تصادفی ممکن نباشد و یا نتوان متغیرهای مستقل را کاملاً دستکاری و یا در آن مداخله کرد، از این روش استفاده می شود. از نظر روش توصیفی از نوع تحقیق همبستگی بوده که از رگرسیون چند متغیره استفاده گردیده شده است. همچنین جزوه تحقیقات پس رویدادی می باشد. از لحاظ نوع استدلال جزوه تحقیقات قیاسی- استقرایی می باشد. از لحاظ بعد زمان جزوه تحقیقات گذشته نگر می باشد. از لحاظ طول مدت زمان تحقیق جزوه روش

¹ Park. Sun

² García, J.M, and G.Beatriz and F.Penalva

ترکیبی می‌باشد. و از لحاظ روش جمع‌آوری اطلاعات از نوع تحقیقات کتابخانه‌ای و میدانی (اسناد کاوی) و همچنین از بعد روش تحلیل داده‌ها از نوع تحقیقات تحلیل محتوا مبتنی بر روش‌های آماری می‌باشد.

مدل تحلیلی تحقیق

جهت آزمون فرضیه‌های پژوهش از مدل رگرسیون زیر استفاده می‌شود:

فرضیه اصلی اول: بین تنوع جنسیتی هیئت مدیره و دستکاری سود رابطه معناداری وجود دارد.

$$EM_{it} = \beta_0 + \beta_1 B_Gender_{it} + \beta_2 SIZE_{it} + \beta_3 TA\ Growth_{it} + \beta_4 S\ Growth_{it} + \epsilon_{it}$$

فرضیه فرعی اول از فرضیه اصلی اول

$$REM_{it} = \beta_0 + \beta_1 B_Gender_{it} + \beta_2 SIZE_{it} + \beta_3 TA\ Growth_{it} + \beta_4 S\ Growth_{it} + \epsilon_{it}$$

فرضیه فرعی دوم از فرضیه اصلی اول

$$ABEM_{it} = \beta_0 + \beta_1 B_Gender_{it} + \beta_2 SIZE_{it} + \beta_3 TA\ Growth_{it} + \beta_4 S\ Growth_{it} + \epsilon_{it}$$

فرضیه اصلی دوم: نظارت حسابرس رابطه بین تنوع جنسیتی هیئت مدیره و دستکاری سود را تعدیل می‌نماید.

$$EM_{it} = \beta_0 + \beta_1 B_Gender_{it} + \beta_2 AS_{it} + \beta_3 (B_Gender_{it} \times AS_{it}) + \beta_4 SIZE_{it} + \beta_5$$

$$TA\ Growth_{it} + \beta_6 S\ Growth_{it} + \epsilon_{it}$$

فرضیه فرعی اول از فرضیه اصلی دوم

$$REM_{it} = \beta_0 + \beta_1 B_Gender_{it} + \beta_2 LAF_{it} + \beta_3 (B_Gender_{it} \times LAF_{it}) + \beta_4 SIZE_{it} + \beta_5$$

$$TA\ Growth_{it} + \beta_6 S\ Growth_{it} + \epsilon_{it}$$

فرضیه فرعی دوم از فرضیه اصلی دوم

$$ABEM_{it} = \beta_0 + \beta_1 B_Gender_{it} + \beta_2 LAF_{it} + \beta_3 (B_Gender_{it} \times LAF_{it}) + \beta_4 SIZE_{it} +$$

$$\beta_5 TA\ Growth_{it} + \beta_6 S\ Growth_{it} + \epsilon_{it}$$

در معادله رگرسیون فوق:

EM: دستکاری سود.

REM: دستکاری سود مبتنی بر فعالیت‌های واقعی.

ABEM: دستکاری سود مبتنی بر اقلام تعهدی اختیاری.

B_Gender_{it}: تنوع جنسیتی هیئت مدیره.

AS: نظارت حسابرس.

LAF_{it}: حق الزحمه حسابرسی.

S Growth: رشد فروش.

SIZE: اندازه شرکت.

TA Growth_{it}: رشد دارایی شرکت.

α : مقدار ثابت.

$\beta_0, \beta_1, \beta_2, \beta_3, \beta_4, \beta_5, \beta_6$: ضرایب متغیرها.

ϵ_{it} : جزئی خطای مدل رگرسیون.

متغیرهای تحقیق

متغیر وابسته

در تحقیق مورد نظر متغیر وابسته دستکاری سود می باشد که از دو مولفه دستکاری سود مبتنی بر فعالیت های واقعی و همچنین دستکاری سود مبتنی بر ارقام تعهدی اختیاری نیز استفاده شده است که پیروی از مطالعات آمل و عبدالله^۱ (۲۰۲۰)، گارسیا و همکاران^۲ (۲۰۱۳) و مسکنی و مژدگانلو (۱۳۹۹) نیز به صورت زیر بیان شده است:

دستکاری سود مبتنی بر فعالیت های واقعی

با توجه به اینکه دستکاری سود مبتنی بر فعالیت های واقعی اولین مولفه از متغیر وابسته می باشد لذا جهت اندازه گیری این متغیر از مدیریت سود از طریق دست کاری فروش نیز استفاده و به صورت زیر شرح داده شده است:

مدیریت سود از طریق دست کاری فروش

برای تخمین مدیریت سود از طریق دست کاری فروش (جریان نقدی غیرعادی) استفاده می رود؛ به گونه ای که باقی مانده این رابطه، معیار جریان نقدی غیرعادی در نظر گرفته خواهد شد:

$$\frac{CFO_{it}}{TA_{it-1}} = \alpha_0 \frac{1}{TA_{it-1}} + \alpha_1 \frac{Sales_{it}}{TA_{it-1}} + \alpha_2 \frac{\Delta Sales_{it}}{TA_{it-1}} + \varepsilon_{it}$$

CFO_{it}: جریان های نقد عملیاتی شرکت در پایان سال t.

TA_{it-1}: جمع کل دارایی های شرکت.

Sales_{it}: فروش شرکت.

ΔSales_{it}: تغییرات فروش شرکت.

ε_{it}: باقیمانده مدل (دست کاری فروش).

مدیریت سود مبتنی بر ارقام تعهدی اختیاری

برای اندازه گیری مدیریت سود مبتنی بر ارقام تعهد یا از ارقام تعهدی اختیاری استفاده می شود. برای برآورد ارقام تعهدی اختیاری از مدل کوتاری و همکاران^۳ (۲۰۰۵) که در تحقیقات مشابه همچون؛ پارک^۴ (۲۰۱۶)، خدادادی و همکاران (۱۳۹۴) استفاده شده، که مدل کوتاری و همکاران مدلی شبیه مدل تعدیل شده جونز بود؛ ولی در آن از نرخ بازده دارایی ها نیز استفاده شده است. آن ها در مطالعات خود به این نتیجه رسیدند که این مدل نتایج قوی تری نسبت به مدل جونز دارد لذا در این تحقیق نیز از این مدل که به شرح زیر است استفاده خواهد شد:

$$TA/Assets_{t-1} = \alpha + \beta_1 1/Assetst_{-1} + \beta_2 (\Delta Salest - \Delta AR_t) / Assetst_{-1} + \beta_3 PPE/Assetst_{-1} + \beta_4 ROA_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$$

¹ Amel Kouaiba, and Abdullah Almulhima

² García, J.M., and G. Beatriz and F. Penalva

³ Kothari, S

⁴ Park. Sun

TA_{it} : نشانگر جمع کل ارقام تعهدی؛
 $Assets_{t-1}$: نشانگر جمع دارایی‌های شرکت در دوره قبل (ابتدای سال)؛
 $\Delta Sales_{it}$: نشانگر تغییرات درآمدهای فروش سال جاری؛
 ΔAR_t : نشانگر تغییرات حساب‌های دریافتی سال جاری و سال قبل،
 PPE_{it} : نیز نشانگر جمع ناخالص اموال، ماشین‌آلات و تجهیزات (دارایی‌های ثابت).
ROA: معرف بازده دارایی که از تقسیم سود خالص به دارایی‌ها به دست می‌آید.
 $\varepsilon_{i,t}$: خطای مدل (باقیمانده مدل)، که قدر مطلق باقیمانده مدل به عنوان ارقام تعهدی اختیاری، که به عنوان مدیریت سود در نظر گرفته می‌شود.

$TA = \text{Earning} - \text{Cash Flow}$

Earning: بیانگر سود عملیاتی.

Cash Flow: نیز جریان وجه نقد حاصل از عملیات.

متغیر مستقل

در این تحقیق متغیر مستقل تنوع جنسیتی در هیئت‌مدیره می‌باشد که براساس مطالعات لاروکا و همکاران^۱ (۲۰۱۸)، باسیرو^۲ (۲۰۱۷) و کاظمی علوم و همکاران (۱۳۹۸) از متغیر دو وجهی که بیانگر تنوع جنسیتی در هیئت‌مدیره است استفاده شده است. بدین طریق که در صورت وجود حداقل یک زن در هیئت‌مدیره عدد یک و در غیر این صورت برابر با صفر خواهد بود.

متغیرهای تعدیلی

در تحقیق مورد نظر جهت سنجش نظارت حسابرس از شاخص حق الزحمه حسابرسی استفاده شده است زیرا حق الزحمه حسابرسی از جمله مواردی است که همواره در تحقیقات به عنوان سنجش میزان نظارت و کیفیت خدمات استفاده شده است (سرلک و یونسی ۱۳۹۵ و معنوی ۱۳۹۹).

حق الزحمه حسابرسی

مطالعات مربوط به حق الزحمه حسابرسی اندازه این متغیر را به صورت لگاریتم طبیعی حق الزحمه‌های حسابرسی که به شرکت حسابرسی بابت خدماتش در طول سال (LAF) پرداخت می‌شود، اندازه‌گیری کرده‌اند (همان منبع).

متغیرهای کنترلی

رشد دارایی شرکت (TA Growth): که نشان‌دهنده کل دارایی‌ها منهای دارایی‌های سال قبل و تقسیم بر دارایی‌های سال قبل است.

اندازه شرکت (Size): از لگاریتم طبیعی ارزش بازار حقوق صاحبان سهام شرکت حاصل می‌گردد.

رشد فروش (S Growth): رشد فروش شرکت است که از تفاوت فروش دوره جاری با دوره قبل تقسیم بر فروش دوره قبل به دست می‌آید و انتظار می‌رود تأثیر مثبتی بر میزان سرمایه‌گذاری شرکت‌ها داشته باشد.

¹ Maurizio La Rocca, Tiziana La Rocca, Raffaele Stagliano, Pino Vecellio & Fabiola Montalto

² Basiru Salisu Kallamua.

جامعه آماری و روش نمونه گیری

جامعه آماری این موضوع براساس قلمرو مکانی برگرفته از واحدهای تجاری عضو بورس اوراق بهادار تهران نیز می باشد که برای بازه زمانی تعریف شده از سال های بین ۱۳۹۱ الی ۱۳۹۹ نیز می باشد. همچنین جهت تعیین نمونه آماری از طریق روش غربالگری و با لحاظ کردن شرایط های ذیل نیز انتخاب خواهد شد:

- ۱- تا پایان اسفندماه سال ۱۳۹۰ در بورس اوراق بهادار تهران پذیرفته شده باشند.
- ۲- شرکت های بیمه و واسطه گری های مالی نباشند.
- ۳- شرکت های انتخابی عضو صناعی باشند که حداقل سه شرکت عضو آن باشند.
- ۴- سال مالی شرکت منتهی به ۲۹ اسفندماه باشد.
- ۵- داده های مورد نیاز این تحقیق در خصوص آن ها در دسترس باشند.

با توجه به مطالب مطرح شده محدودیت های ذکر شده در نهایت از بین جامعه آماری به صورت حذف سیستماتیک ۱۰۵ شرکت به عنوان نمونه انتخاب گردید.

یافته های تحقیق

آمار توصیفی

در جدول ۱ شاخص های مرکزی و پراکنندگی مربوط به متغیرهای تحقیق نشان داده شده است. به عنوان مثال متغیر دستکاری سود مبتنی بر فعالیت های واقعی دارای میانگین و انحراف معیار به ترتیب ۰/۱۱۵ و ۰/۱۱۷ می باشد. همچنین چولگی و کشیدگی به ترتیب برابر ۲/۷۲ و ۱۴/۲۹ می باشد. همچنین دارای مینیمم و ماکزیمم برابر ۰/۰۰۰۰۹ و ۰/۹۷ می باشد. این آمارها برای سایر متغیرهای تحقیق در جدول ۱ نشان داده شده است. میانگین بهترین شاخص توصیفی در داده های کمی است. از طرفی آماره های پراکنندگی سعی دارند میزان گستردگی و پراکنش مشاهده ها را اندازه گیری کنند.

جدول (۱): آمار توصیفی متغیرهای تحقیق

متغیر	نماد	میانگین	انحراف معیار	چولگی	کشیدگی	مینیمم	ماکزیمم
دستکاری سود مبتنی بر فعالیت های واقعی	REM	۰/۱۱۵۱۸۲	۰/۱۱۷۴۷۳	۲/۷۲۶۱۶۳	۱۴/۲۹۵۵۲	۹/۰۵۶۵۸	۰/۹۷۹۸۹۹
دستکاری سود مبتنی بر اقلام تعهدی اختیاری	ABEM	۵/۰۶۲۰۵	۱/۵۰۲۵۴	۹/۱۱۶۸۳۶	۱۱۲/۲۱۳۱	۵/۰۹۷۲۸	۰/۰۰۰۲۵۶
تنوع جنسیتی در هیئت مدیره	BGENDER	۰/۴۹۸۴۱۳	۰/۵۰۰۲۶۲	۰/۰۰۶۳۴۹	۱/۰۰۰۰۴۰	۰/۰۰۰۰	۱/۰۰۰۰
نظارت حسابرس	LAF	۴/۹۱۲۱۲۷	۰/۶۱۶۳۳۰	۰/۹۲۳۲۲۴	۴/۲۸۶۲۸۷	۳/۲۷۶۹۲۱	۷/۰۸۸۷۹۶
اندازه شرکت	SIZE	۶/۲۸۹۳۸۶	۰/۶۴۸۶۴۹	۰/۷۳۹۸۵۴	۳/۷۷۲۶۲۸	۴/۶۷۵۹۳۹	۸/۷۸۰۱۸۰
رشد دارایی	TAGROWTH	۸۲۶۸۲۲۷	۳۰۱۴۸۹۴۱	۶/۶۹۳۲۰۶	۵۶/۲۳۰۷۶	۳۶۰۴۳/۰۰	۳/۰۸۱۸۷
رشد فروش	SGROWTH	۵۹۲۴۶۶۷	۲۲۳۸۶۲۵۲	۸/۱۴۵۵۶۱	۸۴/۱۵۴۷۸	۸۱۵۹/۰۰۰	۳/۰۳۷۱۴
تعداد مشاهدات		۹۴۵	۹۴۵	۹۴۵	۹۴۵	۹۴۵	۹۴۵

مانایی (ایستایی) متغیرها

در این تحقیق از آزمون لوین، لین و چو برای آزمودن مانایی متغیرها استفاده شده است. با توجه به اینکه سطح معنی داری به دست آمده برای آزمون لوین، لین و چو برای همه متغیرها کمتر از سطح خطای ۰,۰۵ می باشد، می توان نتیجه گرفت که متغیرهای تحقیق در سطح مانا می باشند، همچنین چون مقدار آماره برای همه متغیرها بیشتر از ۲ می باشد می توان نتیجه گرفت که متغیرها مانا می باشند. بنابر این با توجه به مانا بودن متغیرها در تحلیل رگرسیونی مشکل ایجاد شدن رگرسیون کاذب وجود نخواهد داشت.

جدول (۲): آزمون مانایی متغیرها

آزمون لوین، لین و چو			نماد	متغیر
نتیجه	سطح معنی داری	مقدار آماره		
مانا	۰/۰۰۰	-۲۹/۱۷۱۰	REM	دستکاری سود مبتنی بر فعالیت های واقعی
مانا	۰/۰۰۰	-۲۶۰/۳۱۸	ABEM	دستکاری سود مبتنی بر اقلام تعهدی اختیاری
مانا	۰/۰۰۰	-۳۴/۳۴۰۵	BGENDER	تنوع جنسیتی هیئت مدیره
مانا	۰/۰۰۰	-۱۸/۳۳۱۴	LAF	نظارت حسابرس
مانا	۰/۰۰۰	-۱۲/۷۵۷۸	SIZE	اندازه شرکت
مانا	۰/۰۰۰	-۱۲۶/۴۹۷	TAGROWTH	رشد دارایی
مانا	۰/۰۰۰	-۶۲/۰۰۷۰	SGROWTH	رشد فروش
مانا	۰/۰۰۰	-۱۲۰/۳۲۹	BGENDER*LAF	تنوع جنسیتی هیئت مدیره*نظارت حسابرس

آزمون F لیمر و هاسمن

نتایج حاصل از این آزمون در جدول ۳ نشان داده شده است. در مدل های تحقیق با توجه به اینکه سطح معنی داری آزمون F لیمر بیشتر از سطح خطای ۰,۰۵ می باشد، نتیجه می شود که روش ترکیبی برای برآورد مدل های تحقیق مناسب می باشد. با توجه به اینکه برای آزمون هاسمن سطح معنی داری کمتر از ۰/۰۵ می باشد اثرات ثابت برای برآورد مدل مناسب می باشد.

جدول (۳): آزمون F لیمر و هاسمن

آزمون	مدل	مقدار آماره	سطح معنی داری	نتیجه آزمون
آزمون F لیمر	مدل ۱	۲/۸۰۳۳	۰/۰۰۰۰	رگرسیون پانلی
	مدل ۲	۲/۶۴۳۵	۰/۰۰۰۰	رگرسیون پانلی
	مدل ۳	۲/۷۴۵۳	۰/۰۰۰۰	رگرسیون پانلی
	مدل ۴	۲/۵۴۵۳	۰/۰۰۰۰	رگرسیون پانلی
آزمون هاسمن	مدل ۱	۹/۱۹۶۶	۰/۰۰۵۵	رگرسیون پانلی با اثرات ثابت
	مدل ۲	۱۱/۲۵۹۸	۰/۰۰۰۸	رگرسیون پانلی با اثرات ثابت
	مدل ۳	۹/۹۸۳۸	۰/۰۰۶۲	رگرسیون پانلی با اثرات ثابت
	مدل ۴	۱۱/۳۵۴۱	۰/۰۰۳۵	رگرسیون پانلی با اثرات ثابت

نتایج آزمون فرضیه‌های تحقیق برآورد مدل تحقیق

فرضیه فرعی ۱-۱: بین تنوع جنسیتی هیئت‌مدیره و دستکاری سود مبتنی بر فعالیت‌های واقعی رابطه معناداری وجود دارد.

با توجه به جدول ۴ نتیجه می‌شود که مقدار ضریب متغیر تنوع جنسیتی هیئت‌مدیره برابر 0.001167 می‌باشد. چون آماره t برابر 0.365270 کمتر از ۲ و همچنین سطح معنی‌داری به دست آمده برای این ضریب برابر 0.7150 است که بیشتر از سطح خطای 0.05 می‌باشد، با توجه به اینکه سطح معنی‌داری ضریب تنوع جنسیتی هیئت‌مدیره از سطح خطای 0.05 بیشتر است نتیجه می‌شود که بین تنوع جنسیتی هیئت‌مدیره و دستکاری سود مبتنی بر فعالیت‌های واقعی رابطه معناداری وجود ندارد. موارد گفته شده حاکی از آن است که فرضیه فوق یعنی "بین تنوع جنسیتی هیئت‌مدیره و دستکاری سود مبتنی بر فعالیت‌های واقعی رابطه معناداری وجود دارد" رد می‌شود.

جدول (۴): تخمین مدل اول

REM it = $\beta_0 + \beta_1 B_Genderit + \beta_2 SIZEit + \beta_3 TA_Growthit + \beta_4 S_Growthit + \epsilon it$					
روش		رگرسیون پانلی با اثرات ثابت			
متغیر وابسته		REM			
متغیرهای تحقیق		ضریب	آماره t	سطح معنی‌داری	سطح خطا
مقدار ثابت	C	0.093206	4/330380	0.0000	0.021524
جنسیت هیئت‌مدیره	BGENDER	-0.001167	-0/365270	0/7150	0/03194
اندازه شرکت	SIZE	0/03809	1/081625	0/2797	0/03522
رشد دارایی	TAGROWTH	-3/662010	-1/611000	0/1076	-2/275410
رشد فروش	SGROWTH	-2/743513	0/954115	0/3403	2/87917
آماره F		2/72			
سطح معنی‌داری		0.0000			
آماره دوربین واتسون		2/02			
ضریب تعیین		0/28			
ضریب تعیین تعدیل شده		0/23			

فرضیه فرعی ۱-۲: بین تنوع جنسیتی هیئت‌مدیره و دستکاری سود مبتنی بر اقلام تعهدی اختیاری رابطه معناداری وجود دارد.

با توجه به جدول ۵ نتیجه می‌شود که مقدار ضریب متغیر تنوع جنسیتی هیئت‌مدیره برابر $1.39E-07$ می‌باشد. چون آماره t برابر 2.587416 بیشتر از ۲ و همچنین سطح معنی‌داری به دست آمده برای این ضریب برابر 0.012 است که کمتر از سطح خطای 0.05 می‌باشد، با توجه به اینکه سطح معنی‌داری ضریب تنوع جنسیتی هیئت‌مدیره از سطح خطای 0.05 کمتر است نتیجه می‌شود که بین تنوع جنسیتی هیئت‌مدیره و دستکاری سود مبتنی بر اقلام تعهدی اختیاری رابطه معناداری وجود دارد. موارد گفته شده حاکی از آن است که فرضیه فوق یعنی "بین تنوع جنسیتی هیئت‌مدیره و دستکاری سود مبتنی بر اقلام تعهدی اختیاری رابطه معناداری وجود دارد" با اطمینان ۹۵ درصد تأیید می‌شود.

جدول (۵): تخمین مدل دوم

روش		رگرسیون پانلی با اثرات ثابت			
متغیر وابسته		ABEM			
متغیرهای تحقیق		ضریب	آماره t	سطح معنی داری	سطح خطا
مقدار ثابت	C	۷/۵۹۸۲۰۶	۹/۰۲۵۳۸۵	۰/۰۰۰۰	۸/۴۱۷۵۰۷
جنسیت هیئت مدیره	BGENDER	۱/۳۹۲۱۰۷	۲/۵۸۷۴۱۶	۰/۰۱۲۸	۸/۷۳۲۱۰۸
اندازه شرکت	SIZE	-۴/۲۸۳۹۰۷	-۳/۲۵۴۰۳۷	۰/۰۰۱۲	۱/۳۲۶۷۰۷
رشد دارایی	TAGROWTH	۲/۳۹۳۶۱۴	۲/۷۶۴۰۳۷	۰/۰۰۵۸	۸/۶۴۴۲۱۵
رشد فروش	SGROWTH	-۱/۷۸۴۷۱۴	-۱/۲۵۵۷۱۰	۰/۲۰۹۶	۱/۴۱۹۲۱۴
آماره F		۲/۴۸			
سطح معنی داری		۰/۰۰۰			
آماره دوربین واتسون		۱/۹۸			
ضریب تعیین		۰/۲۶			
ضریب تعیین تعدیل شده		۰/۲۱			

فرضیه فرعی ۱-۲: حق الزحمه‌ی حسابرسی رابطه بین تنوع جنسیتی هیئت مدیره و دستکاری سود مبتنی بر فعالیت‌های واقعی را تعدیل می‌نماید.

با توجه به جدول ۶ نتیجه می‌شود که مقدار ضریب متغیر $BGENDER * LAF$ برابر $۰/۰۰۴۴۷۰$ می‌باشد. همچنین سطح معنی داری به دست آمده برای این ضریب برابر $۰/۲۱۶۸$ است که بیشتر از سطح خطای $۰/۰۵$ می‌باشد، با توجه به اینکه سطح معنی داری ضریب از سطح خطای $۰/۰۵$ بیشتر است نتیجه می‌شود که حق الزحمه‌ی حسابرسی رابطه بین تنوع جنسیتی هیئت مدیره و دستکاری سود مبتنی بر فعالیت‌های واقعی را تعدیل نمی‌نماید. موارد گفته شده حاکی از آن است که فرضیه فوق یعنی "حق الزحمه‌ی حسابرسی رابطه بین تنوع جنسیتی هیئت مدیره و دستکاری سود مبتنی بر فعالیت‌های واقعی را تعدیل می‌نماید" رد می‌شود.

جدول (۶): تخمین مدل دوم

روش		رگرسیون پانلی با اثرات ثابت			
متغیر وابسته		REM			
متغیرهای تحقیق		ضریب	آماره t	سطح معنی داری	سطح خطا
مقدار ثابت	C	۰/۱۴۴۸۹۵	۶/۵۳۴۸۶۴	۰/۰۰۰۰	۰/۰۲۲۱۷۳
جنسیت هیئت مدیره	BGENDER	-۰/۰۲۲۸۴۳	-۱/۲۶۳۷۲۹	۰/۰۲۰۶۷	۰/۰۱۸۰۷۶
حق الزحمه حسابرسی	LAF	-۰/۰۳۷۸۸۲	-۹/۲۴۱۱۲۰	۰/۰۰۰۰	۰/۰۰۴۰۹۹
جنسیت هیئت مدیره * حق الزحمه حسابرسی	BGENDER * LAF	۰/۰۰۴۴۷۰	۱/۲۳۶۱۳۷	۰/۲۱۶۸	۰/۰۰۳۶۱۶
اندازه شرکت	SIZE	۰/۰۲۴۹۷۸	۵/۶۰۸۳۲۸	۰/۰۰۰۰	۰/۰۰۴۴۵۴
رشد دارایی	TAGROWTH	-۱/۸۷۳۱۰۲	-۰/۸۰۵۲۶۵	۰/۴۲۰۹	۲/۳۲۵۸۱۱

رشد فروش	SGROWTH	۲/۱۳۴۳۱۸	۰/۸۵۷۷۵۵	۰/۳۹۱۳	۲/۴۸۹۶۱۰
آماره F		۲/۸۸			
سطح معنی داری		۰/۰۰۰			
آماره دوربین واتسون		۲/۰۳			
ضریب تعیین		۰/۲۹			
ضریب تعیین تعدیل شده		۰/۲۴			

فرضیه فرعی ۲-۲: حق الزحمه‌ی حسابرسی رابطه بین تنوع جنسیتی هیئت‌مدیره و دستکاری سود مبتنی بر ارقام تعهدی اختیاری را تعدیل می‌نماید.

با توجه به جدول ۷ نتیجه می‌شود که مقدار ضریب متغیر $BGENDER * LAF$ برابر $-0.08 - 9.66E$ می‌باشد. همچنین سطح معنی‌داری به دست آمده برای این ضریب برابر 0.4493 است که بیشتر از سطح خطای 0.05 می‌باشد، نتیجه می‌شود که حق الزحمه‌ی حسابرسی رابطه بین تنوع جنسیتی هیئت‌مدیره و دستکاری سود مبتنی بر ارقام تعهدی اختیاری را تعدیل نمی‌نماید. موارد گفته شده حاکی از آن است که فرضیه فوق یعنی "حق الزحمه‌ی حسابرسی رابطه بین تنوع جنسیتی هیئت‌مدیره و دستکاری سود مبتنی بر ارقام تعهدی اختیاری را تعدیل می‌نماید" رد می‌شود.

جدول (۷): تخمین مدل دوم

$ABEM_{it} = \beta_0 + \beta_1 B_Gender_{it} + \beta_2 LAF_{it} + \beta_3 (B_Gender_{it} \times LAF_{it}) + \beta_4 SIZE_{it} + \beta_5 TA\ Growth_{it} + \beta_6 S\ Growth_{it} + \epsilon_{it}$					
روش		رگرسیون پانلی با اثرات ثابت			
متغیر وابسته		ABEM			
متغیرهای تحقیق		ضریب	آماره t	سطح معنی‌داری	سطح خطا
مقدار ثابت	C	۱/۱۶۹۳۰۵	۷/۰۲۱۳۱۶	۰/۰۰۰۰	۱/۶۵۰۱۰۶
جنسیت هیئت‌مدیره	BGENDER	-۳/۱۲۲۱۰۷	-۰/۴۹۲۱۸۲	۰/۶۲۲۷	۶/۳۵۴۷۰۷
حق الزحمه حسابرسی	LAF	-۲/۰۹۱۶۰۸	-۶/۴۰۵۸۴۴	۰/۰۰۰۰	۳/۲۷۲۶۰۷
جنسیت هیئت‌مدیره* حق الزحمه حسابرسی	BGENDER*LAF	۹/۶۶۳۵۰۸	۰/۷۵۶۹۲۷	۰/۴۴۹۳	۱/۲۸۱۹۰۷
اندازه شرکت	SIZE	۵/۴۵۶۴۰۷	۲/۸۸۱۱۹۳	۰/۰۰۰۱	۱/۴۰۳۷۰۷
رشد دارایی	TAGROWTH	۲/۹۱۸۵۱۴	-۰/۱۳۹۴۶۱	۰/۰۰۴۰	۱/۰۱۳۹۱۴
رشد فروش	SGROWTH	-۳/۱۶۷۹۱۵	۷/۰۲۱۳۱۶	۰/۸۴۶۶	۱/۶۳۸۱۱۴
آماره F		۳/۰۹			
سطح معنی‌داری		۰/۰۰۰۰			
آماره دوربین واتسون		۲/۱۶			
ضریب تعیین		۰/۳۷			
ضریب تعیین تعدیل شده		۰/۳۳			

بحث و نتیجه‌گیری تحقیق

برخی از صاحب‌نظران معتقدند که تا قبل از شروع قرن بیستم توجه استفاده‌کنندگان صورت‌های مالی بیشتر به ترازنامه معطوف بوده است؛ به این نگرش در حسابداری رویکرد دارایی بدهی اطلاق می‌شود. ولی با شروع قرن بیستم این رویکرد جای خود را به رویکرد درآمد هزینه داد. در این رویکرد استفاده‌کنندگان صورت‌های مالی بیشتر به سود و زیان شرکت

توجه می‌کنند و عمده‌ترین دلیل به وجود آمدن این رویکرد، عدم توانایی سهامداران در کنترل دارایی‌های شرکت است. صورت سود و زیان به سبب اطلاعات مفیدی که درباره میزان سودآوری واحدهای تجاری ارائه می‌کند، برای استفاده‌کنندگان از اطلاعات مالی حائز اهمیت است. صورت سود و زیان در کمک به ارزیابی عملکرد مالی یک دوره مشخص و همچنین به عنوان یکی از صورت‌های مالی اساسی، در ارزیابی میزان انعطاف‌پذیری مالی شرکت‌ها نقش به‌سزایی دارد. بنابراین همواره این نگرانی و مشکل وجود دارد که سود به عنوان یکی از مهم‌ترین شاخص‌های عملکرد مالی شرکت‌ها، توسط مدیران که در تضاد منافع بالقوه با سهامداران عادی قرار دارند، با اهداف خاص مدیریت شده باشد. با توجه به پذیرش فرضیه فرعی دوم از فرضیه اصلی اول تحقیق حاضر بیانگر این است که بین تنوع جنسیتی هیئت‌مدیره و دستکاری سود مبتنی بر اقلام تعهدی اختیاری رابطه معناداری وجود دارد. با توجه به اینکه سرمایه‌گذاران به عنوان یکی از فاکتورهای مهم تصمیم‌گیری به رقم سود توجه خاصی دارند، این پژوهش‌ها از جنبه رفتاری، اهمیت خاص خود را دارد. بنابراین به سرمایه‌گذاران و سهامداران پیشنهاد می‌شود به ویژگی‌های مدیران و دستکاری سود که می‌تواند عواقب سختی برای فعالیت شرکت در پی داشته باشد، توجه ویژه نموده و سایر معیارهای نظارتی جهت جلوگیری از دستکاری سود را نیز مورد تجزیه و تحلیل قرار دهند.

پیشنهاد به محققان برای تحقیقات آتی

- ۱) بررسی رابطه بین تقلب در گزارشگری مالی و دستکاری سود با تاکید بر حضور حسابرس مستقل.
- ۲) بررسی رابطه بین ویژگی شرکت و دستکاری سود با تاکید بر زیان حاصل از کاهش فروش شرکت.
- ۳) بررسی اثر ناآگاهی محیطی بر رابطه بین دستکاری سود و همزمانی قیمت سهام.

منابع

- ✓ احمدی، رمضان، صدقیانی، بابک، مطلبی، فاطمه، (۱۳۹۸). بررسی رابطه بین نظارت حسابرس و سیاست پرداخت سود سهام، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید چمران اهواز، صص ۵۸-۸۲.
- ✓ تقی نژاد، وحید، تقی نژاد، علی، (۱۳۹۸). اثر نوسانات نرخ ارز بر عملکرد بازار سهام ایران، پایان نامه کارشناسی ارشد، موسسه آموزش عالی خزر- محمودآباد، دانشکده علوم انسانی.
- ✓ حسن پور، داود، صفری گرابلی، مهدی، (۱۳۹۷). تنوع جنسیتی هیئت مدیره و نقدشوندگی سهام، مجله پیشرفت‌های حسابداری، شماره ۳، صص ۱۹-۴۲.
- ✓ خدادادی، ولی، مهدی عربی، مهدی، آل بوعلی، صادق، (۱۳۹۴). اثر تعدیل‌کننده عدم اطمینان محیطی بر رابطه بین مدیریت سود و عدم تقارن اطلاعاتی، پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی، دوره ۷، شماره ۲۶، صص ۱-۱۷.
- ✓ داوری نژاد، اعظم، (۱۳۸۹). بررسی رابطه بین مدیریت سود واقعی و مدیریت سود حسابداری به منظور هموارسازی سود در شرکت‌ها پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد، دانشکده مدیریت، دانشگاه تهران.
- ✓ سرلک، حامد، یونسی، مهران، (۱۳۹۵). بررسی رابطه بین حق الزحمه حسابرسی و کیفیت حسابرسی، دانش مدیریت مالی، شماره ۲، صص ۲۷-۵۳.

- ✓ صائمی پور، مهدی، تیموری، طیبه، (۱۳۹۹)، بررسی رابطه حجم بدهی و درماندگی مالی بر دستکاری سود با توجه به نقش راهبری شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، پژوهش های تجربی حسابداری، شماره ۱۸، صص ۱۵۲-۱۸۳.
- ✓ کاظمی علوم، مهدی، ایمانی برندق، محمد، عبدی، مصطفی، (۱۳۹۸)، بررسی تأثیر تنوع جنسیتی در هیئت مدیره و کمیته حسابرسی بر کیفیت سود، مجله دانش حسابداری، شماره ۵، صص ۱۳۷-۱۶۸.
- ✓ طالب نیا، قدرت الله، شیرینی، احمدرضا، ضرابی، مریم، (۱۳۹۲)، بررسی تأثیر مدیریت سود و کیفیت حسابرسی بر سرمایه گذاری بیش از حد شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، مجله پیشرفت های حسابداری، شماره ۱۷، صص ۶۶-۸۹.
- ✓ طاهری نیا، مسعود، یار محمدی، سعید، رحیمی، غلامرضا، (۱۳۹۹)، رابطه تنوع جنسیتی هیات مدیره و هزینه بدهی در شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، فصلنامه حسابداری و حسابرسی، شماره ۴، صص ۴۸-۷۷.
- ✓ مسکنی، مصطفی، مؤدکانلو، محمدرضا، (۱۳۹۹)، بررسی ارتباط بین خطای پیش بینی سود و مدیریت سود و واکنش سرمایه گذاران در شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، دانش حسابداری نوین، شماره ۱۲، صص ۸۴-۱۱۳.
- ✓ مشدتی، محمد نبی، (۱۳۹۶)، بررسی رابطه بین ساختار مالکیت و عملکرد شرکت در بورس اوراق بهادار تهران: رویکرد پانل دیتا، مجله اقتصادی، شماره ۹، صص ۵-۲۴.
- ✓ معنوی، اسدالله، (۱۳۹۹)، بررسی نقش تعدیلی نظارت خارجی بر رابطه بین کیفیت سود و اظهار نظر حسابرس، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم انسانی، واحد بیرجند، صص ۴۶-۷۴.
- ✓ یحیی زاده، محمود، محسنی، بهرام، آزاد ملک شاه، مرتضی، (۱۳۹۸)، بررسی تاثیر ساختار مالکیت و ساختار بدهی بر اقلام تعهدی اختیاری، مجله حسابرسی و حسابداری، شماره ۱، صص ۱-۱۷.
- ✓ Amel Kouaiba, Abdullah Almulhima.(2020). Earnings manipulations and board's diversity: The moderating role of audit, Journal of High Technology Management, VOL3, PP 363-487.
- ✓ Basiru Salisu KALLAMUa.(2017). Ownership Structure, Independent Directors and Firm Performanc, Social and Administrative Sciences, Vol. 3, PP. 152-215.
- ✓ García,J.M, and G.Beatriz and F.Penalva (2013).Accounting conservatism and the limits to earnings management.http://ssrn.com/abstract.
- ✓ Hope, W., and K. Hope, 2009, The dangerous morality of managing earnings, Management Accounting 72, 22-25.
- ✓ Kothari, S., A. Leone and C. Wasley, (2005), "Performance matched discretionary accrual measures", Journal of Accounting and Economics, Vol. 39, No. 1, PP. 35-50.
- ✓ Leon Li.(2018). Is there a trade-off between accrual-based and real earnings management? Evidence from equity compensation and market, Finance Research Letters(2018), doi: 10.1016/j.frl.2018.04.021.
- ✓ Maurizio La Rocca, Tiziana La Rocca, Raffaele Staglianò, Pino Vecellio & Fabiola Montalto.(2019). Gender diversity, cash holdings and the role of the institutional environment: empirical evidence in Europe, empirical evidence in Europe, Applied Economics, DOI:10.1080/00036846.2019.1566687.
- ✓ Park. Sun.y.(2016). The Effect Of Short-Term Debt On Accrual Based Earnings Management And Real Earnings Management. The Journal of Applied Business Research – July/August 2016 Volume 32, Number 4.